

Kulturmiljöanalys

av strukturplan för Folkparksvägen

Stockholms Stad

2016-09-07
rev 2016-09-20

white

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	2
Bakgrund och omfattning	2
Vad är en kulturmiljöanalys?	2
Vad är kulturhistorisk värde?	2
Vad är kulturhistorisk karaktärisering?	2
Författningsskydd	2
Övriga ställningstaganden	2
HISTORIK	3
FOLKPARKSVÄGEN IDAG	4
KULTURHISTORISK VÄRDERING	5
Tidigare ställningstaganden av Stockholms Stadsmuseum	5
Aktuell bedömning	5
KULTURHISTORISK KARAKTÄR	6
KONSEKVENSANALYS AV FÖRESLAGNA YTOR	7
Råd och riktlinjer	7
Synpunkter och råd per yta	7
KÄLLOR	10
BILAGA	11

Objekt		Beställare	Ansvarig	Handläggare	Granskare
Adress:	Folkparksvägen	Exploateringskontoret	Jan Perotti	Maria Ros	Annika Andersson
Kommun:	Stockholms kommun	Miljö och Teknik	<i>Ansvarig antikvarie och</i>	<i>Bebyggelseantikvarie</i>	<i>Bebyggelseantikvarie</i>
Landskap:	Södermanland	genom Ingrid Fors	<i>uppdraagsledare</i>	Tel. +46 8 402 26 73	White Arkitekter AB
Län:	Södermanlands län	Box 8189	White Arkitekter AB	maria.ros@white.se	Östgötagatan 100, Stockholm
		104 20 Stockholm	Östgötagatan 100, Stockholm		Tel. +46 8 402 26 33
			Tel. +46 8 402 25 79	Magdalena Lund	annika.andersson@white.se
			jan.perotti@white.se	<i>Landskapsarkitekt</i>	
				Tel. +46 8 518 32 807	
				magdalena.lund@white.se	

INLEDNING

BAKGRUND OCH OMFATTNING

White arkitekter AB har givits i uppdrag av exploateringskontoret i Stockholms stad att utföra en kulturmiljöanalys av den strukturplan som är framtagen för Folkparksvägen. Planen är framarbetad av Dinelljohansson och Land. Utöver planen har tidigare utlåtanden från Stadsmuseet om Folkparksvägens värde och en kulturhistorisk konsekvensanalys av förslag till exploatering granskats. Även äldre kartmaterial samt en beskrivning av Solbergas framväxt och historia har granskats.

Strukturplanen omfattar bland annat en exploateringsskiss framtagen som ett hjälpmedel för staden för den planerade förtätningen av Solberga. Parallellt med strukturplanen och övergripande planering av området pågår flera planprocesser. Kulturmiljöanalysen kommer att ligga till grund för markanvisning längs Folkparksvägen.

Kulturmiljöanalysen redovisad i denna rapport är baserad på strukturplanen daterad 2015-11-12 inklusive revideringar, redovisade i minnesanteckningar daterade 2016-06-13. Visst kartmaterial i rapporten är pga. detta ej helt uppdaterade då vissa områden och punkter utgått ur strukturplanen efter revideringar.

Analysen är avgränsad till att beröra området längs Folkparksvägen med fokus på de ytor där strukturplanen har lagt fram förslag om möjliga lägen för förtätning. Rapporten fokuserar på helhetsmiljöer och inte enskilda byggnader i sig. Ekologiska och biologiska värden har inte studerats.

Uppdraget omfattar sammanfattningsvis att:

- Föra ett resonemang om Solbergas kulturhistoriska värden idag.
- Beskriva sårbarheten för förändringar i form av exploatering på föreslagna ytor i strukturplanen.
- Beskriva konsekvenser av strukturplanens förslag på exploatering.
- Ange riktning för senare mer konkreta utformningsförslag, i huvudsak för stadsbilden som helhet.

Kulturmiljöanalysen har föregåtts av startmöte med staden 2016-08-17 samt platsbesök 2016-08-22.

VAD ÄR EN KULTURMILJÖANALYS?

Dokumentet *Kulturmiljöanalys* är ett verktyg att använda under förprojekterings- och projekteringsfasen när ett område eller en byggnad ska genomgå förändringar.

Dokumentet syftar till att beskriva en miljö- och kulturhistoriska värden och karaktärsdrag som bör beaktas i samband med ändringar. Undersökningen baseras på vilka värden och kulturhistoriska karaktärsdrag som området besitter i dagsläget.

VAD ÄR KULTURHISTORISKT VÄRDE?

Kulturhistoriskt värde avser olika slags värden associerade med ett område, en plats eller en byggnad. Sådana värden kan röra såväl upplevelse som historisk fakta eller berättelser förknippade med objektet.

En byggnads och bebyggelseområdes kulturhistoriska värde hänvisar till flera delar i Plan- och bygglagen, PBL, bl.a. PBL 2 kap 6 § samt PBL 8 kap 9 och 13 §§. Det är dock inte fastställt vare sig i lagtext eller rättspraxis vad kulturhistoriskt värde är.

Värderingen i denna rapport utgår från tidigare ställningstaganden gjorda av Stadsmuseet samt en nulägesbedömning av områdets värde idag. I arbetet har olika bedömningsgrunder vägts samman och fungerat som grund för värderingen. Bl.a. har en modell framtagen av Riksantikvarieämbetet använts. Modellen beskrivs i boken *Kulturhistorisk värdering av bebyggelse* av Axel Unnerbäck. Modellen bygger på att det kulturhistoriska värdet är uppbyggt av dokumentvärden, upplevelsevärden och förstärkande värden. Även vissa delar av DIVE-metoden har implementerats.

VAD ÄR KULTURHISTORISK KARAKTÄRISERING?

Byggnaders och bebyggelseområdets karaktärsdrag är en hänvisning till PBL 2 kap 6 §. Genom att ta hänsyn till karaktärsdragen värnas bebyggelseområdets historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. Därmed undviks förvanskning i enlighet med PBL 8 kap 13 §. En kulturhistorisk karaktärisering syftar således till att ange vilka kulturhistoriska karaktärsdrag ett bebyggelseområde har, så att dessa kan värnas särskilt.

För beskrivning av Folkparksvägens karaktärsdrag har Boverkets *Checklista karaktärsdrag* använts. Checklistan finns att tillgå på Boverkets hemsida. Dessutom har Lynch modell använts som identifierar strukturer så som stråk, gränser, noder och landmärken.

FÖRFATTNINGSSKYDD

Detaljplaner

Flera gällande detaljplaner finns för det aktuella området, de flesta från 1950-talet. En ny detaljplan har nyligen vunnit laga kraft och planarbete för ytterligare en ny detaljplan pågår.

Fornlämningar

I områdets södra del finns ett antal fornlämningar som skyddas enligt Kulturmiljölagen (1998:950) 2 kap. Fornlämningarna består bl.a. av ett gravfält med stensättningar av varierande ålder samt en bytomt. Det förekommer även fornlämningsliknande lämningar samt rester av Götalandsväg.

ÖVRIGA STÄLLNINGSTAGANDEN

Översiktsplan

Av Stockholms översiktsplan, Promenadstaden, antagen 2010, framgår att bostadsförsörjningen är prioriterad. Bostäderna ska tillskapas genom att koppla samman stadens delar och bygga tätare i olika grad. Utveckling och förtätning ska huvudsakligen ske inom ramen för den befintliga strukturen.

Utgångspunkten för förtätningen är beskrivningen av stadens karaktärer i Stockholms Byggnadsordning som ingår i Översiktsplan 1999. En viktig del i beskrivningen är de kulturhistoriskt värdefulla miljöerna. Stockholms byggnadsordning fortsätter enligt gällande översiktsplan att vara ett viktigt planeringsunderlag och ett stöd för att på ett omsorgsfullt sätt placera och utforma ny bebyggelse så att den samspelar med sin omgivning.

En viktig strategi för stadens tillväxt är bättre samband mellan stadsdelar. Ändrad användning i delar av Västberga och kompletteringsbebyggelse i Solberga bedöms förbättra potentialen att knyta samman Telefonplan med Älvsjö. Det nämns också att den påbörjade utbyggnaden av bostäder bl.a. vid Folkparksvägen bidrar till att stärka sambandet mellan Solberga, Västberga och Telefonplan. Det poängteras att det är särskilt viktigt att studera hur dagens kvaliteter kan vidareutvecklas, även om alla karaktärsdrag inte kan bevaras.

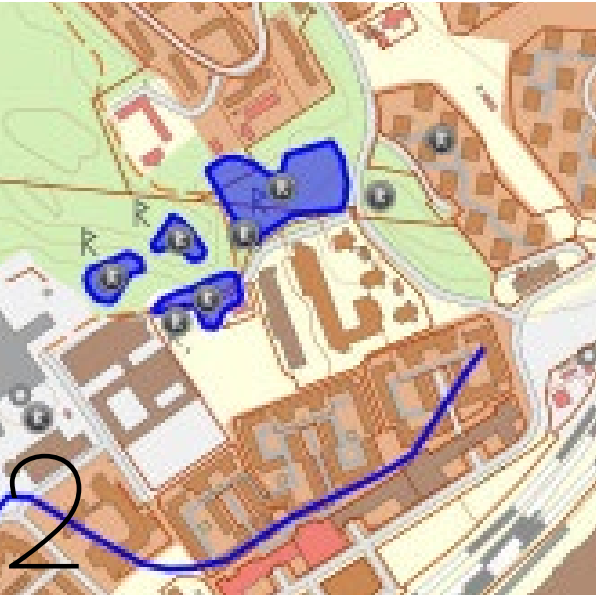
Stadsmuseets klassificering

Bebyggelsen i Solberga har värderats i Stockholms Stadsmuseum (SSM) kulturhistoriska klassificering av bebyggelse.

Utöver klassificeringen av enskilda byggnader har SSM pekat ut Solberga och Apelsinlunden som kulturhistoriskt värdefulla områden.



1. Karta visande områdets läge markerad med svart ring. Källa: Länsstyrelsen



2. Utdrag ur fornminnesregistret. De blå områdena visar på gravfält med stensättningar av varierande ålder samt en bytomt. De inringade R-en visar lämningar av olika slag, bl.a. övertorvade stensättningar och fornlämningsliknande lämningar. Den streckade linjen visar rester av Götalandsväg. Övriga fristående R pekar på byggnader av kulturhistoriskt värde.

HISTORIK

SOLBERGA

Bakgrund

Fornlämningar i området visar på platsens långa brukandeperiod. Namnet Solberga betyder den soliga delen av en häll och var namnet på en av de större gårdarna samt prästgården som fanns på platsen.

Solberga var fram till 1900-talets mitt ett obebyggt område bestående av skog och hällmark. Denna topografin var fram till efterkrigstiden svår att hantera, varför det vid seklets mitt fortfarande fanns många centrala lägen i Stockholm som var obebyggda. Efterkrigstidens byggtekniska utveckling i kombination med en förändrad politik och sociala rörelse möjliggjorde exploatering av dessa områden.

Den förändrade sociala aspekten bestod av politiska mål och nya ideal sprungna ur de trångbodda stadsdelarna där man såg ett antal problem. Detta ledde till att ett nytt stadsplaneideal växte fram, den så kallade grannskapsenheten. Tanken om grannskapsenheten gick hand i hand med den politiska ambitionen att skapa ett folkhem. Syftet var att en enhet inom staden skulle vara självförsörjande i allt som kunde tänkas behövas och på så vis avlasta innerstaden. Som samlande nod i områdena förlades centrumbildningar kring vilka bostäderna uppfördes.

Planeringen

Utformningen och planeringen av Solberga föregicks av en större bostadstävling sommaren 1940 utlyst av Stockholms Stads Fastighetsnämnd i samarbete med AB Stockholms tomträttskassa. Avsikten med tävlingen var att hitta en modell för utbyggnaden av nya förorter utanför den äldre innerstaden. Den första etappen var en generell tävling om hus- och lägenhetstyper utan något anvisat läge. 109 förslag lämnades in, främst med smålägenheter i smalus. Den sociala ambitionen i bostadsbyggandet hade också utretts mycket omsorgsfullt bl a genom den statliga bostadssociala kommitténs arbete 1933-1947.

Ledande person från stadens sida i utvecklingen av de nya områdena var arkitekten Sven Markelius, som 1944 hade efterträtt Albert Lilienberg som Stockholms stadsplanedirektör. Stadsträdgårdsmästaren Holger Blom och Erik Glemme från parkförvaltningen hade också stor betydelse för planeringen av de nya förorterna.

En stadsdel blir till

De stadsplaner som upprättades för Solberga, 1947 och 1948, låg i linje med rådande bostads- och planeringsideal. En öppen kvartersstruktur tillskapades med företrädesvis smalus som följer topografin. Mellan husen sparades naturmark.

Punkthus nyttjades där topografin var särskilt besvärlig som vid Rubinvägen. Dalgångar och branter lämnades obebyggda. Natur och parkstråk ritades efter den s.k. "Stockholmsstilen", en modernistisk stil som utvecklades på parkavdelningen i Stockholm av Holger Blom och Erik Glemme.

Stockholmsstilen kännetecknas av hur sprickdalslandskapet användes som utgångspunkt för gestaltningen. Den naturliga topografin med branter och hällar togs tillvara och förädlades till en stiliserad natur. Parker och parkstråk användes som stadsbyggnadselement och fungerade ofta som kommunikationsstråk mellan viktiga målpunkter. Parkerna var till för alla stadens invånare.

Solberga stod klart 1950, med undantag av 20-talet villor som uppfördes två år senare i den östra delen. Sedan tidigare fanns ett mindre småstugeområde i väster om Solberga skogen uppfört på 1930-talet.

Folkparksvägen var en central del i planeringen av Solberga. Initialt ritades den som en säckgata men ambitionen var att vägen skulle anslutas till Älvsjö. Staden förfogad inte över den mark som krävdes för detta. Det kom därför att dröjde till 1960-talet innan vägen realiserades efter att marken förvärvats från kyrkan.

Det planerade invånarantalet i Solberga nådde inte upp till det som man bedömde behövdes för att skapa en grannskapsenhet, men bostadsbristen vara så stor att det inte lönade sig att vänta. Trots det låga invånarantalet fick stadsdelen två centra, för att kunna tjäna boende även i Västberga som inte hade något eget centrum. Området kom att bli en av de första stadsdelarna som genomfördes enligt det nya stadsplaneidealet med grannskapsenheter.

Utformning och uppförande

Solberga delades upp i fyra etapper som fördels mellan olika arkitektkontor. Kontoren hörde alla till de mest namnkunniga och nyskapande för sin tid. Dessa var Backström & Reinius, Paul Hedqvist, HSB:s Arkitektkontor och Bröderna Ahlsén. För de senare ritades gårdarna av trädgårdsarkitekterna Inger Wedborn och Sven Hermelin. Numera tillmäts alla stor betydelse för byggandet av folkhemmet.

Trots att olika kontor anlätades upplevs Solberga som ett sammanhängande och samkomponerat område. I grunden har arkitekterna använt likvärdigt upplägg med låga lamellhus inpassade i terrängen och med inslag av högre punkthus. En strategi med utgångspunkt i de tidigare tävlingarna och utredningarna. Lamellhusen gestaltades relativt fritt med fasadförskjutningar och avtrappningar. Här ser man ett lekfullt förhållningssätt till funktionalismen,

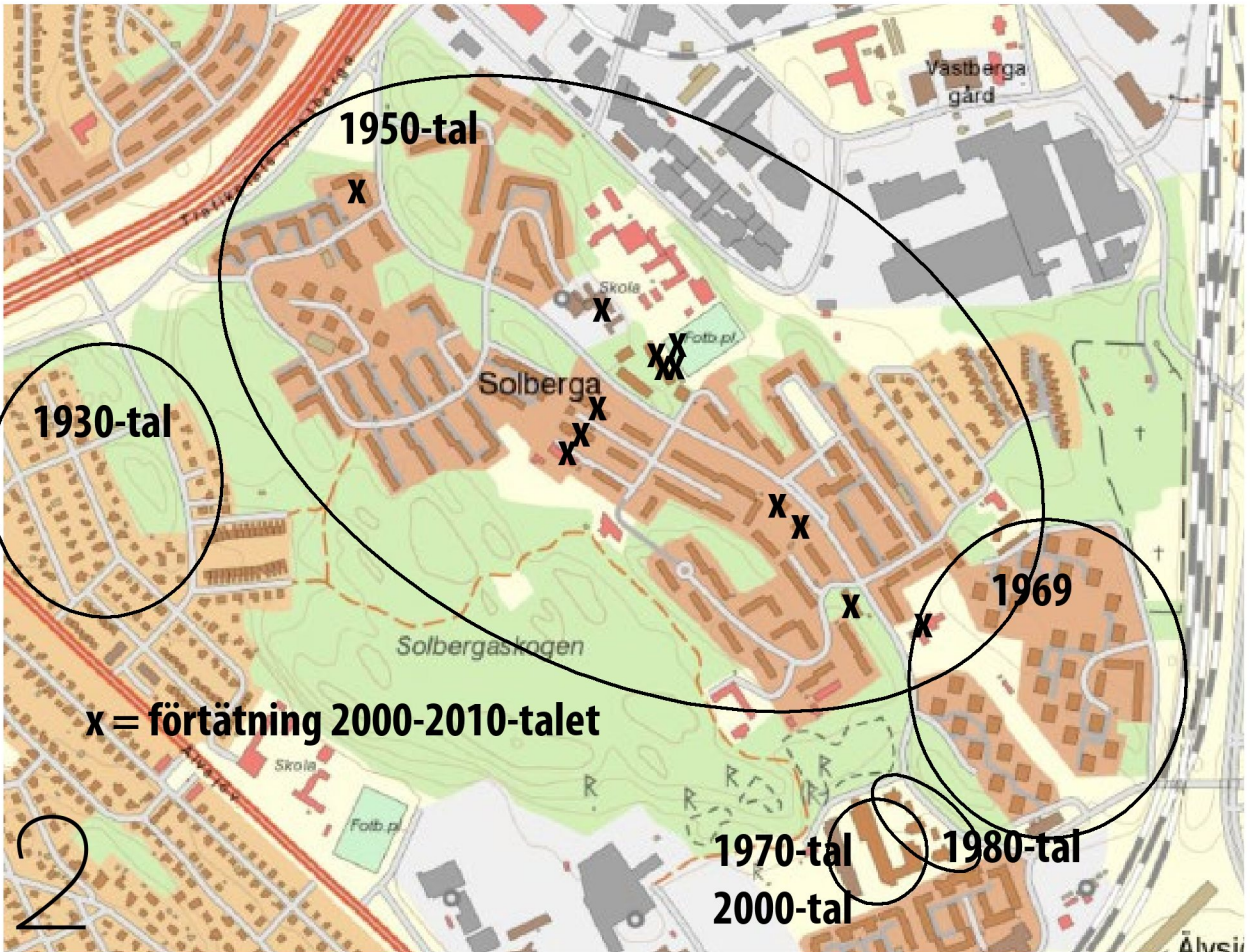
vilket är karaktäristiskt för det som uppfördes under 1940-50-talen. Samtidigt finns antydningar om det industriella och rationella byggande som skulle komma. I de olika etapperna arbetade arkitekterna med likvärdiga färgskalor och med puts i olika strukturer, vilket förstärker upplevelsen av Solberga som ett sammanhängande område.

Etapper och förtätningar:

1930-tal	Småstugeområde
1950-tal	Smalusbebyggelse kring Folkparksvägen
1969	Apelsinlunden tillkommer (södra delen av Folkparksvägen)
1970-tal	Solberga sjukhus (södra delen)
1980-tal	Bostadskomplex med kontor och service (södra delen)
2000-talet	Solberga sjukhus byggs om till lgh Förtätning, senare insprängd bebyggelse.
2005	program för förtätning
2010-talet	Förtätning bl.a. längs med Folkparksvägen
2016	Strukturplan för ytterligare förtätning



1. Flygfoto över Folkparksvägen, 2016. Källa: Eniro.



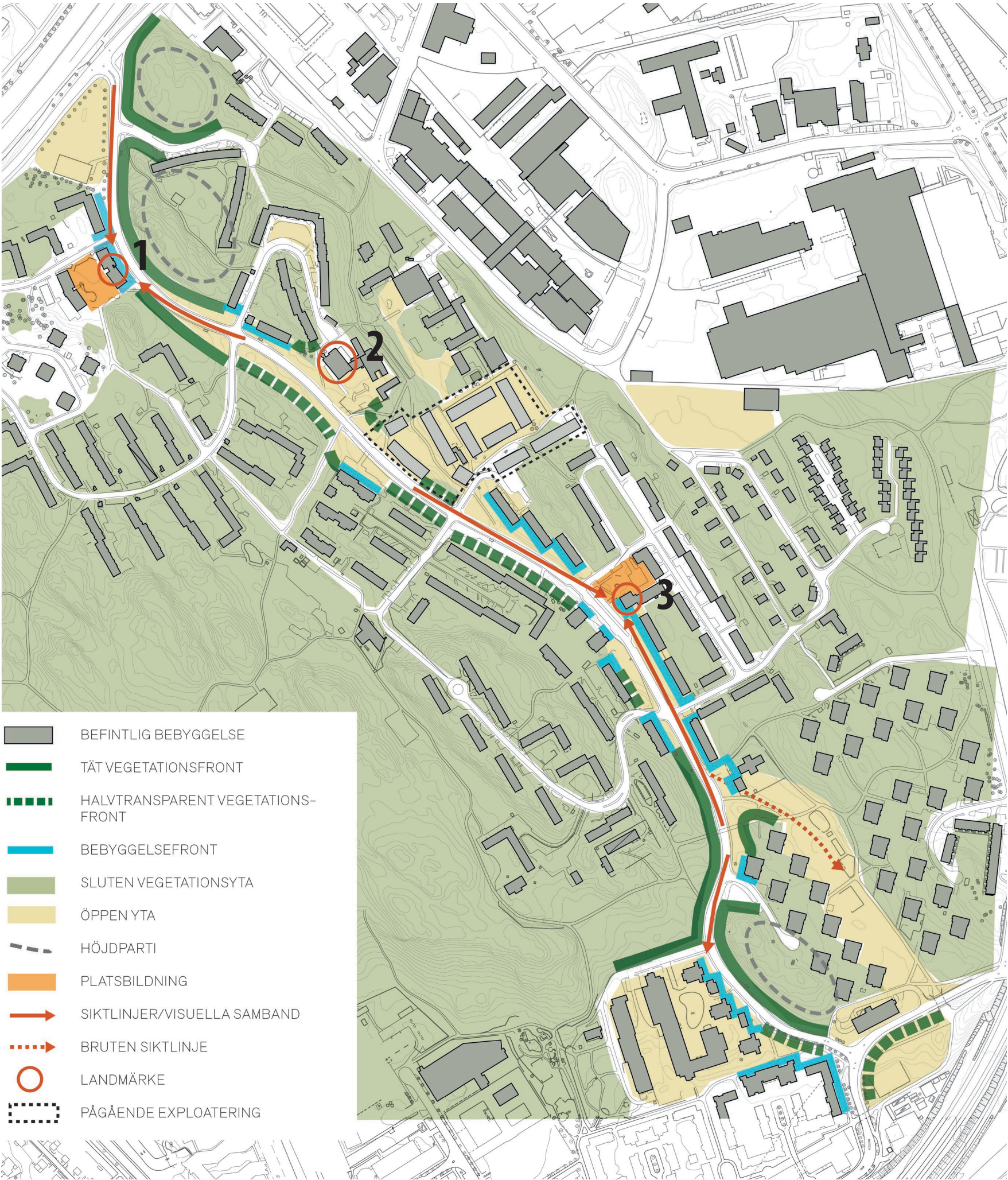
2. Schematisk karta över bebyggelseutvecklingen kring folkparksvägen. Avvikelse kan förekomma. Källa: LS

FOLKPARKSVÄGEN IDAG

Kartan avser visa upplevelsen av Folkparksvägen idag.

Med fronter avses rumsliga avgränsningar i miljön såsom bebyggelse och vegetation.

- Utmarkerade landmärken är från norr:
- Det brutna huset framför Kristalltorget
 - Panncentralens skorsten
 - Höghuset vid Klacktorget



1. DET BRUTNA HUSET FRAMFÖR KRISTALLTORGET



2. PANNCETNRALENS SKORSTEN

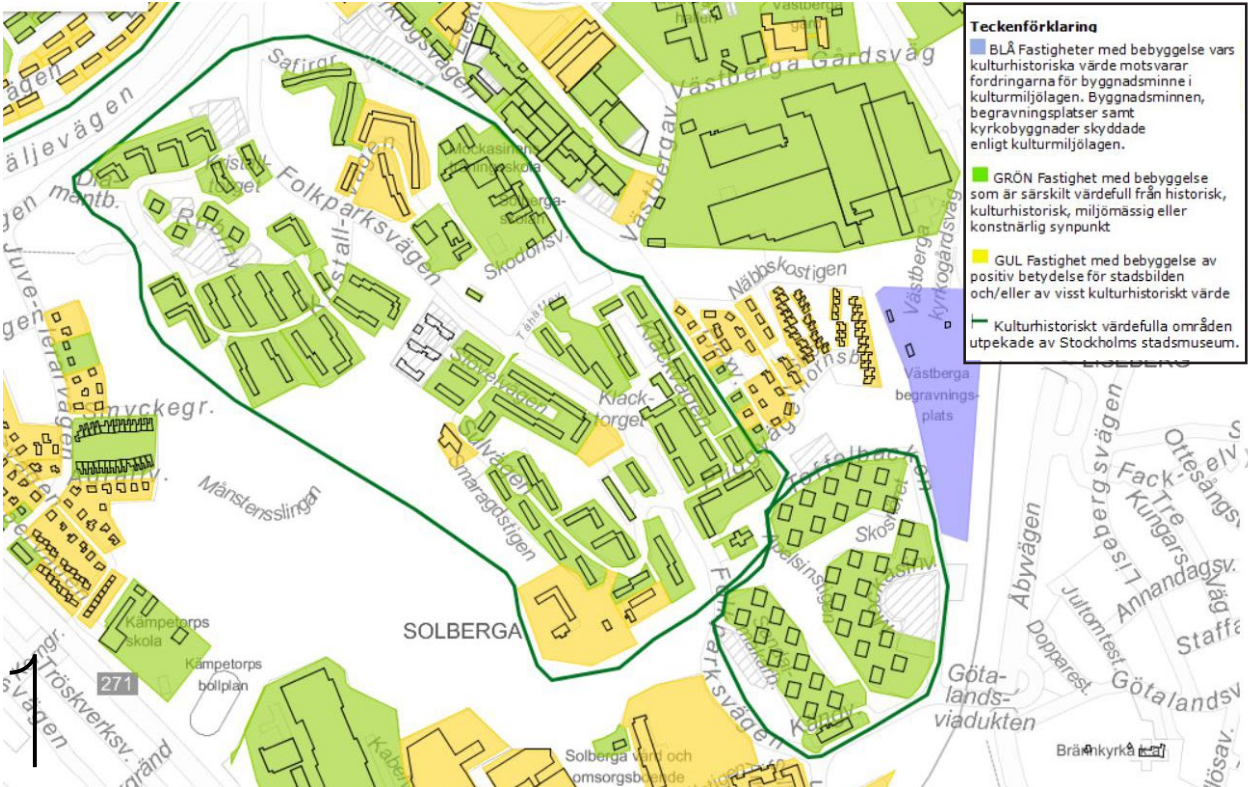


3. HÖGHUSET VID KLACKTORGET



KULTURHISTORISK VÄRDERING

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN AV STOCKHOLMS STADSMUSEUM



1. Utsnitt ur Stadsmuseets klassificeringskarta.

Alla Två helhetsområdet kring Folkparksvägen i Solberga är av Stockholms stadsmuseum utpekade som kulturhistoriskt värdefulla, bebyggelsen kring Folkparksvägen och Apelsinlunden. Nedan beskrivs kortfattat de två områdena och dess värden.

Område 1.
Den enhetliga bebyggelsen kring Folkparksvägen

- Tidstypiska och välgestaltade lamellhus.
- Lamellhus som i stort bevarar sin ursprungliga arkitektur.
- Uttrycksfullt utformade byggnader, folkhemsarkitektur.
- Byggnadsutformningen i stort sett enhetlig.
- Rikt varierade utformningar, stor omsorg på material och detaljlösningar.
- Framstående arkitekter (i tidigt 1950-tal)
- Bebyggelse anpassad efter terräng.
- Nya planideal syns genom:
 - Vinkelställda byggnader
 - Formeringar som skapar slutna gårdsrum
 - Punkthus som markerar det lokala stadsdelscentrumet

Utmärkande delar inom området:

- 2 st centrumanläggningar, Kristalltorget och Klacktorget.
- Torgen är som helhet väl gestaltade – miljöskapande värde främst som viktig del i stadsbilden och den ursprungliga stadsplaneringen.

Område 2.
Apelsinlunden med 34 punkthus

- Välbevarade och tidstypiska punkthus.
- Unikt som ett av Stockholms största områden med låga punkthus.
- Väl gestaltad markplanering.

AKTUELL BEDÖMNING

Kommentarer till av Stadsmuseets utpekade områden

Området har på senare tid förtätats vilket medfört att områdets enhetlighet har påverkats. Det tidstypiska uttrycket har till viss del försvagats genom dessa tillägg.

Området, som helhet, är fortfarande välbevarat och avläsbart. Vår bedömning är att det inom område 1 finns två kärnområden som har särskilda kvalitéer. Dessa är tidstypiska, välbevarade och representativa för tiden. De värden som Stockholms stadsmuseum pekat på är särskilt avläsbara och representativa här. Område 2 har inte genomgått några större förändringar. Det bedöms därför besitta samma värden som tillskrivits området tidigare.

Vad gäller Stadsmuseets bedömning avseende den arkitektoniska utformningen och upphovsmännen har inget har framkommit som föranleder en revidering av Stadsmuseets bedömning.

Tillägg har utformats och anpassats med hänsyn till den befintliga bebyggelsen. Det gäller såväl typologi som placering och gestaltning.

Tillkommande/förstärkta värden:

Utöver vad som framkommit i Stadsmuseets bedömning bör ett stadsplaneringshistoriskt värde framhävas. Bakom områdets planering och utformning fanns en tydlig strategi baserad på extensiva analyser och tävlingar. Detta är avläsbart i planstrukturen än idag. Bebyggelsens anpassningen till naturen är av särskilt intresse, liksom den s.k. Stockholmsstilens stiliserade natur och grönstråk. Förstärkande för det planeringshistoriska värdet är att Solberga var ett av de första områdena uppfört efter idén om grannskapsenheter.

Det stadsplaneringshistoriska är en del av det samhällshistoriskt värdet som legat till grund för och format tankarna om folkhemmet och grannskapsenheter.

Det miljöskapande värdet framhävs av Stadsmuseet, främst vid torgbildningarna. För Solberga bidrar även den rumslighet som uppstår av ett variationsrikt naturrum till ett miljöskapande värde. Folkparksvägen består av en sekvens av rum, avgränsade av vegetation och byggnader, som formar det miljöskapande värdet. Rumsligheterna byggs upp av de naturliga höjdskillnaderna som förstärks genom bebyggelsens terränganpassning och vegetationsfronterna.

Utöver ovanstående finns ett antal landmärken som bidrar till områdets identitet. Dessa utgör fokuspunkter i viktiga siktlinjer utmed Folkparksvägen. Identifierade landmärken är höghuset vid Klacktorget, Panncentralens skorsten och det brutna huset framför Kristalltorget.

Avläsbarheten i de olika årsringar såsom Apelsinlundens punkthus och sentida förtätningar i bebyggelsen har ett pedagogiskt värde för uppfattningen av områdets ursprung och utveckling.

Sammanfattning övergripande värden
Område 1 och 2

- Tidstypiskt
- Välbevarat
- Uttryck (material, gestaltning, kulör)
- Arkitektoniskt/arkitekturhistoriskt värde genom framstående arkitekter
- Stadsplaneringshistoriskt värde, helhetsvärde i struktur/planering,
- Samhällshistoriskt värde, folkhemmet, granskapsenhet
- Stadsplanemässigt värde, Stockholmsstilen mm
- Miljöskapande värde, sekvens av rum, rumslighet, naturanpassning
- Landmärken, rumslighet
- Pedagogiskt värde i avläsbarhet

KULTURHISTORISK KARAKTÄR

FOLKPARKSVÄGEN

Området kring Folkparksvägen karaktäriseras av:

- Kuperat område, sprickdalslandskap.
- Slingrande väg, utefter vilken bebyggelse är placerad.
- Gott om sparad naturmark och riklig vegetation.
- Bebyggelsen är mer eller mindre indragen från gata.
- Variation av vegetationsfronter och bebyggda fronter.
- Rumslighet med siktlinjer fram till landmärken.
- Bebyggelsen är anpassad till terrängen.
- Varierad placering av bebyggelse men med geometriska förtecken.
- Sällan bostadsentréer mot gata.
- Putsarkitektur med olika struktur i varma jordfärger.

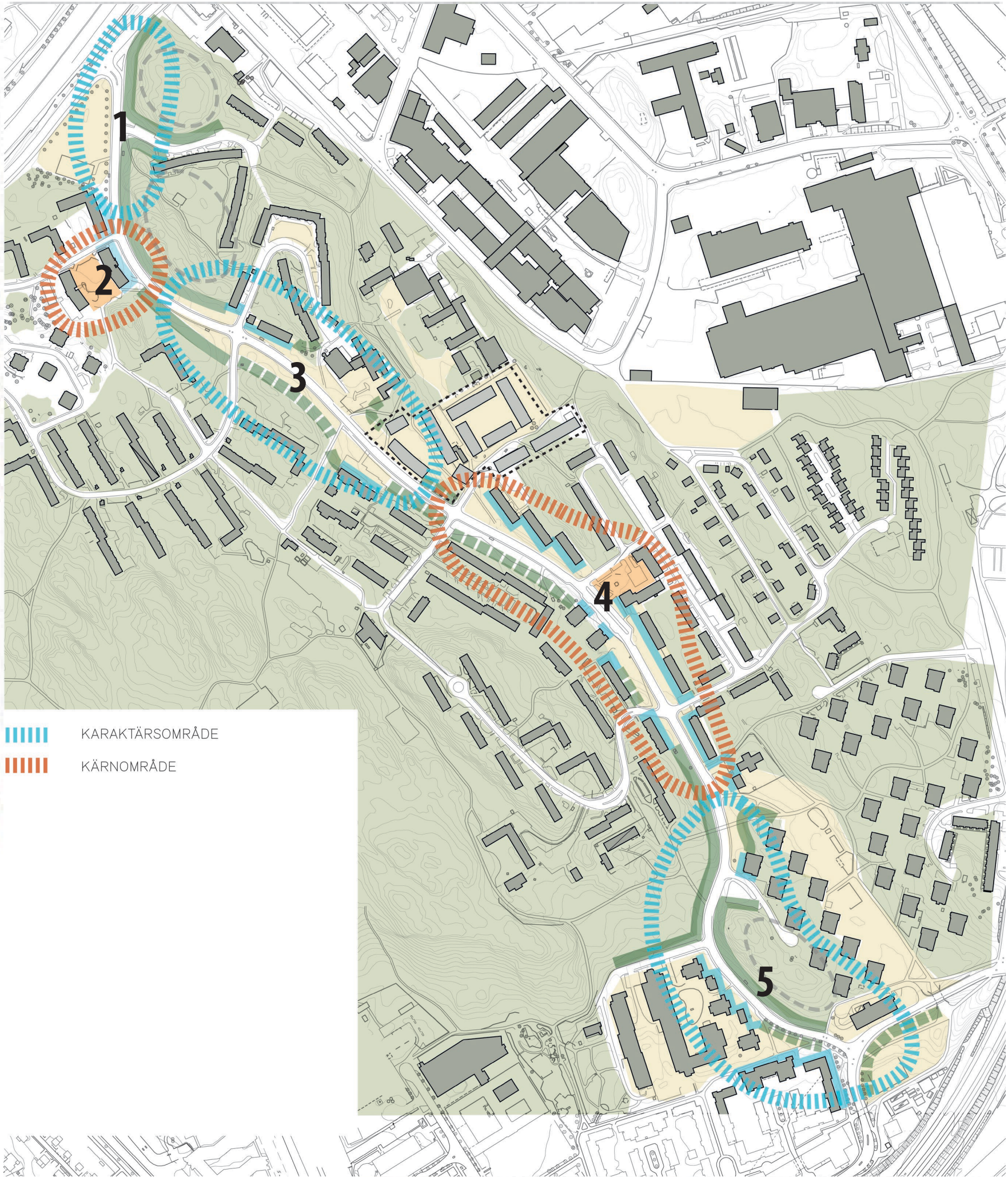
Karaktäristiskt för Folkparksvägen är hur den följer topografin och naturmarkens framträdande roll längs med vägen. Höjdskillnader, vegetation och vägens slingrande form skapar en sekvens av rum. I dessa utgör landmärken hållpunkter, både rumsligt och via siktlinjer.

Byggnadernas färgsättningen präglas av varma jordfärg med dragning åt det bruna tonerna. De arkitektoniska element som skiljer byggnaderna åt är främst burspråk och balkonger. Gemenast för de olika etapperna är en omsorg i material och detaljer. Fortfarande kan man se hantverksmässiga utföranden, framför allt i trä- och smidesdetaljer. Särskild omsorg har lagts på entréer och trappuppgångar.

Med den föränderliga rumsligheten utmed vägen förändras även karaktären. I denna analys har Folkparksvägen delats in i ett antal områden med olika karaktär enligt nedan.

KARAKTÄRSOMRÅDEN OCH KÄRNOMRÅDEN

1. Öppen plats, trafiklösning, bullerstört.
2. Kärnområde men inte naturlig nod. Det karaktäristiskt knäckt huset utgör landmärke och är synligt via siktlinjer.
3. Kuperat och grönt område med tydlig karaktär i norr och något svagare i söder. Panncentralen med tillhörande skorsten utgör landmärke.
4. Kärnområde med naturlig nod vid centrum där även ett höghus fungerar som landmärke. Slutet gaturum med förortskaraktär.
5. Otydlig plats, passage med bilfokus, branter och skogs ramar in.



KONSEKVENSANALYS AV STRUKTURPLANEN

Den kulturhistoriska konsekvensanalysen utgår från ett sårbarhetsperspektiv avseende de kulturhistoriska värdena.

RÅD OCH RIKTLINJER

Generella synpunkter vad gäller föreslagna exploateringsytor är:

Undvik hörn

Hörn i möten mellan kvartersgator och Folkparksvägen är inte lämpliga att bebygga ur kulturhistorisk synpunkt, eftersom det hindrar befintliga siktlinjer och förtar vegetationens roll som stadsplanehistoriskt och rumsskapande inslag. Hörnlägen har fungerat som gröna portar till bostadskvarteren varför bebyggelse här skulle utgöra främmande inslag i miljön. Siktlinjerna vid hörnen är även viktiga för orienterbarheten.

Färgsättning och material

Området består av bebyggelse med putsarkitektur där sockeln är tydligt markerad. Fasaderna uppvisar en begränsad variation av varma jordfärger. Gavelpartier, fönster och dörrpartier är markerade i putsen eller färgsättningen.

Tillkommande bebyggelse bör anpassas till den ursprungliga avseende material och kulör. Ytterligare kvalitéer som bör lyftas in i den tillkommande bebyggelsen är nyttjandet av naturmaterial som sten, smide och trä. Något som skapar identitet och karaktär.

Entréer

Karaktäristiskt för den ursprungliga bebyggelsen är att entréerna är vända inåt från Folkparksvägen. Mot gata vänder sig istället bl.a. balkonger. Förhållningssättet i strukturplanen att placera entréer mot gata är ett tydligt avsteg från den ursprungliga utformningen. Vår bedömning är att det positiva som detta för med sig överväger. Hur entréerna utformas är av stor betydelse.

Förgårdsmark

Förhållningssättet i strukturplanen med förgårdsmark framför ny bebyggelse med ansluter till områdets karaktär. Ur kulturhistorisk synvinkel är förhållningssättet viktig som princip. För att bibehålla områdets gröna karaktär får förgårdsmarken inte bli för grund. Vad som uppfattas som grunt beror på utformningen av föreslagen exploatering och måste därför avgöras från fall till fall. Det är även viktigt att vägsektionen inte blir för bred för att inte inkräkta på förgårdsmarken.

Flytt av väg

Den föreslagna förflyttningen av Folkparksvägen minskar förgårdsmarken till flera byggnader. Där detta inträffar är förgårdsmarken idag generös varför den viss minskning. Förflyttningen av vägen bedöms därför möjlig ur kulturhistorisk synpunkt. Kulturhistorisk granskning under projekteringen rekommenderas.

Enhetlighet före variation

Stora delar av Solbergas värde ligger i den enhetliga utformningen av byggnaderna. Det finns en tydlig karaktär med en begränsad variation och en stor detaljrikedomen.

Vid förtätning är ett medvetet förhållningssätt till den ursprungliga bebyggelsen av största vikt. I Solberga bör en sammanhållen och enhetlig arkitektur eftersträvas framför en variationsrik. Ett gestaltungsprogram eller likvärdigt dokument bör tas fram för att hålla samman helheten. Särskilt viktigt är en sammanhållen färgskala.

Föreslagna punkthus

I strukturplanen föreslås företrädesvis lamellhus och punkthus där topografin kräver det. Föreslagna punkthus redovisas med en ordnad förgård och en vägg mellan husen då byggnaderna är sammanbyggda i bakkant med garage. För att punkthusen ska inordnas i miljön är det viktigt att de och dess omgivning anpassas efter terrängen.

Exploatering inom kärnområden

Tillkommande bebyggelse i områden som pekats ut som kärnområden kräver en större anpassning till befintlig bebyggelse. För att kärnområdena fortsättningsvis ska uppfattas som tidstypiska och välbevarade behöver tillkommande bebyggelse inordnas i områdets karaktär både i placering och gestaltning.

SYNPUNKTER OCH RÅD PER YTA

1. Möjlig att bebygga. Förslagsvis öppna kvarter med fasad utmed vägens sträckning. Detta för att framhäva den ursprungliga bebyggelses vid Kristalltorget.

2. Arbete med ny detaljplan pågår. Antikvarisk konsekvensanalys av förtätningen har tagits fram. Kopplingen mellan gata och skogsområde bedöms kunna vara smalare än idag. Det är viktigt att tillkommande bebyggelse inte skymmer den karaktäristiska brutna byggnaden som utgör landmärke. Det finns en tydlig koppling och access i grönstrukturen mellan gata och till torgets "baksida" som bör bibehållas.

3. Föreslaget område består av en karaktärsskapande höjdrygg, ett karaktärs. Vid en eventuell förtätning behöver stor hänsyn tas till topografin.

4. Ytan bedöms som tåligt för exploatering. Området har en svagare karaktär som skulle vinna på att förtätas.

5. Ytan bedöms som möjlig att bebygga men behöver studeras närmare avseende lämplig hustyp (punkthus eller lamellhus). Med tidigare framhållen synpunkt att hörn inte är lämpliga att bebygga anser vi att hörnet ska lämnas fritt. Befintlig gaveln utgör ett indraget fondmotiv mot gatan. Dessutom finns ett stort träd här.

6. Ytan, som idag är trädbevuxen, bedöms vara svår att exploatera eftersom byggnaderna skulle bli långt framskjutna. Förgårdsmarken blir sannolikt för smal. Dessutom riskerar den skymma siktlinjerna mot panncentralen och skorsten som utgör landmärke.

7. Ytan bedöms som möjlig att bebygga. Befintlig koppling mellan skola och Folkparksvägen bör beaktas vid planering av ny bebyggelse.

Den föreslagna gröna kopplingen verkar medföra rivning av delar av panncentralen. Ett sådant förslag bör föregås av en antikvarisk utredning.

8. Marken är delvis lämplig att bebygga. Vår bedömning är att den södra delen är för grund att bebygga, medan den norra delen har bättre förutsättningar att utformas enligt strukturplanen med förgårdsmark. Den norra delen är förtätad sedan tidigare vilket motiverar ytterligare förtätning här. En exploatering på den södra delen kommer troligen skymma viktiga siktlinjer mot både Panncentralen och Klacktorget.

9. Ytan bedöms i delar möjlig att bebygga. Ytan domineras idag av en vegetationsfront bestående av stora ekar där två har markerats som bevarandevärda.

Den södra delen som markerats som känslig består av berg i dagen som är ett viktigt naturinslag längs med Folkparksvägen. Med sin vegetation är den även viktig för siktlinjerna mot panncentralen och klacktorget.

10. Ytan är möjlig att bebygga. Eftersom ytan ligger inom ett kärnområde får inte förgårdsmarken bli för grund. Det skulle påverka läsbarheten och kärnområdets karaktär negativt.

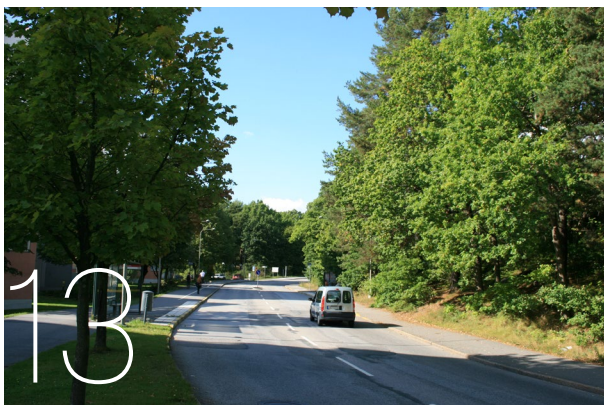
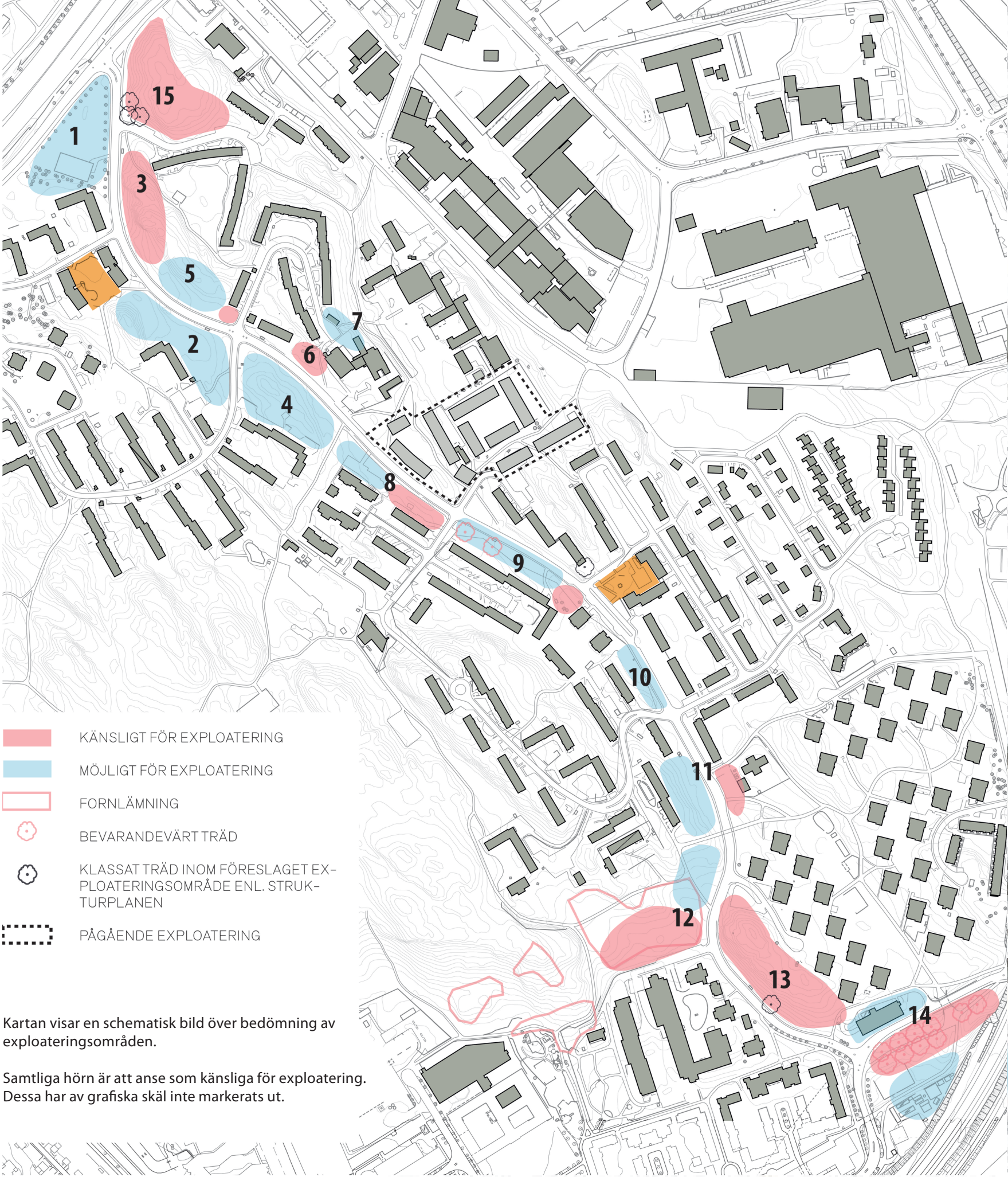
11. Ytan på norra sidan om Folkparksvägen bedöms som känsligare att bebygga. Grönytan är en viktig planeringshistorisk länk som, ett medvetet planerat grönstråk, binder samman två stadsplaneideal, 1950-tal och Apelsinlundens tidiga 1970-tals område. Ytan ligger i brytpunkten mellan två karaktärsområden och området bedöms påverkas negativt om gaturummet sluts mot parken.

12. Ytan bedöms som möjlig att bebygga. Dock måste befintliga fornlämningar på platsen utredas innan lämpligheten helt kan klargöras.

13. Ytan består av en tät vegetationsfront med starkt sluttande bergsparti. Inom området finns även ett träd som är skyddat enligt Miljöbalken. Höjdryggen utgör ett viktigt naturinslag och karaktärsdrag utmed Folkparksvägen. Den har dessutom medvetet nyttjats som inramning av Apelsinlunden. Vid en eventuell förtätning behöver stor hänsyn tas till topografin.

14. Ytan ligger i en vägkorsning som i dagsläget har en otydlig karaktär. Området ligger delvis utanför SSM:s utpekade området. Söder om vägen finn en allé som är skyddad enligt Miljöbalken men ytan bedöms utöver denna som möjlig att bebygga.

15. Ytan består av en tät vegetationsfront med sluttande bergsparti. Inom området finns även träd som är skyddat enligt Miljöbalken. Vid en eventuell förtätning behöver stor hänsyn tas till topografin.





KÄLLOR

Lagrum
Plan- och bygglagen (2010:900), PBL
Miljöbalken (1998:808), MB
Kulturmiljölagen (1998:950), KML

Digitalt kartmaterial mtottaget av stadsbyggnadskontoret 2016-08-22 samt 2016-09-14.
Minnesanteckningar från startmöte daterat 20160817 mottaget 2016-08-22.

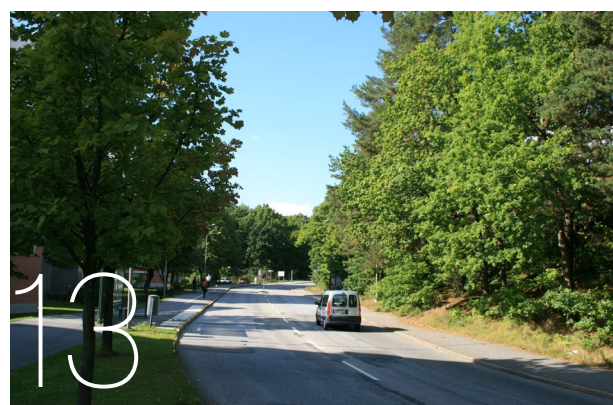
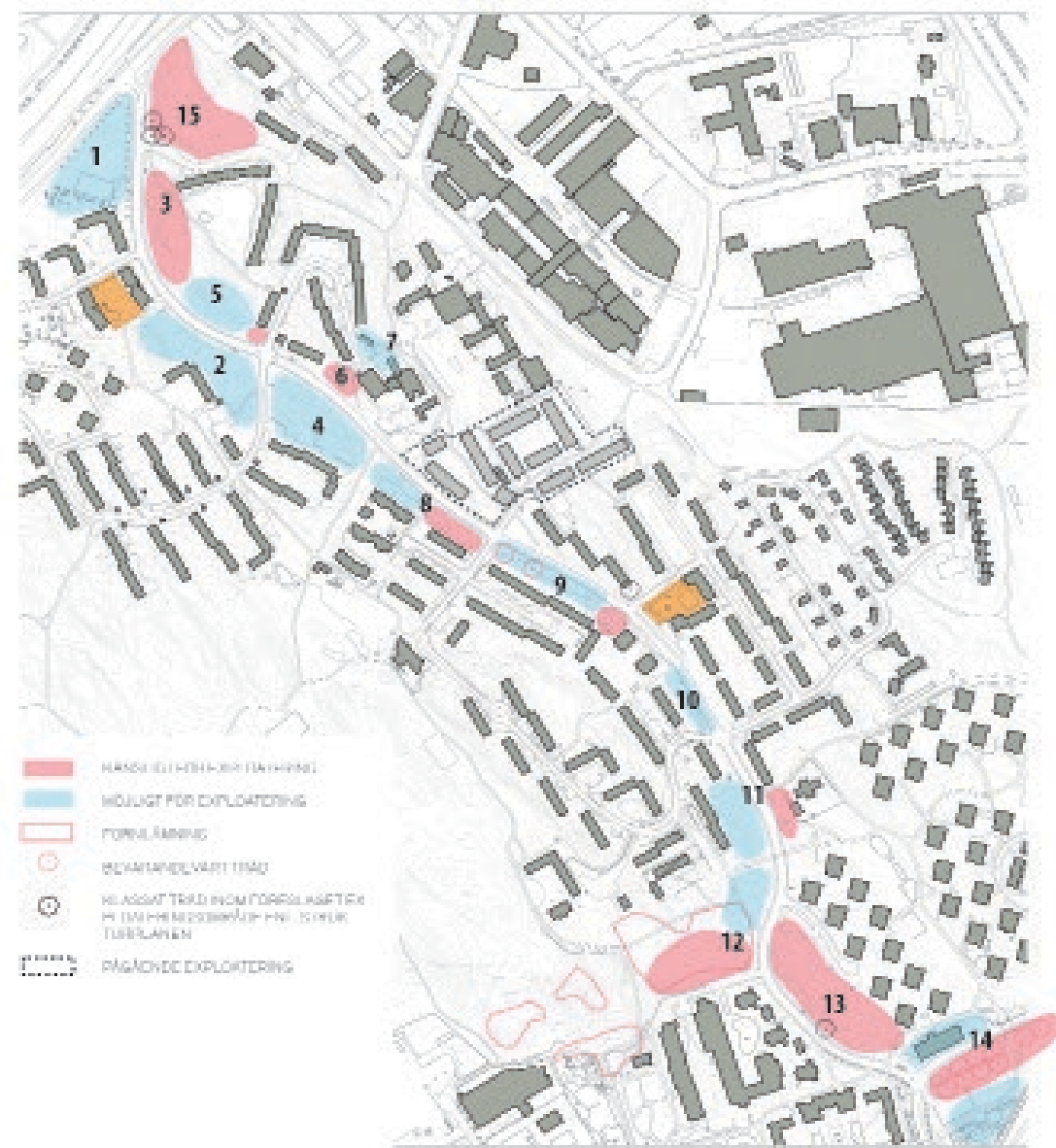
Tryckta källor
Strukturplan Folkparksvägen, Dinelljohansson och Land, 2015-11-12
Solberga, Fogelström Bengt, Stockholm, 2001
Förstudie och konsekvensanalys, White arkitekter, 2016-03-11
Solberga program för ny bebybyggelse, 2005

Digitala källor
Stockholms översiktsplan 2010
<http://www.stockholm.se/oversiktsplan>, hämtad 2016-09-05

Kulturmiljö, riksintresse, fornlämning
<http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/sverigeslanskarta/?visibleLayerNames=L%C3%A4nsstyrelsens%20kontor%3A%3A%3ARiksintressen%20f%C3%B6r%20Kultur-milj%C3%B6v%C3%A5rd%20Riksantikvarie%C3%A4mbetet&zoomLevel=11&x=671394.1247558594&y=6575856.656890869> hämtad 2016-09-05

http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html?utm_source=fornsok&utm_medium=block&utm_campaign=ux-test

Solberga kulturhisorisk beskrivning Stockholms stadsmuseum
<http://digitalastadsmuseet.stockholm.se/fotoweb/Preview.fwx?&position=2&archiveType=ImageFolder&archiveId=5000&albumId=5000&sorting=ModifiedTimeAsc&search=solberga&fileId=2B32CAB23E382951D637BA8AA7F072628D0DF55B7E69DFFAE8C72C4915B4B532AD82B864ABAB81A129908D2ED40F34D36C598B3AB-7DA9FE68F3927EF2019B889D3AAF114AABF11E300F4897ACAF6C6E9728286655E20DB116D42C2957E0A1967361ECBCD6BF43785FB818F51A561E679F-3F97AE58DCF212E68C0E788340B51C425D70C23D393D11A7CEE12ABC8A6332DE73EA016B2418A8038B038FCA4D6B3E176ABE2893F5F711D66DDD-0DAA973BD102EA2F101D54C446BA6552C8A2DDABAFAD1673667EC871C9639342D34434CBB9A8B66952A35DFB530>



white